

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Haridusteaduste instituut
Haridusteadus (humanitaarsed) õppekava

Jaanika Järvlepp

KUTSEKOOLI JA GÜMNAASIUMIÕPILASTE ÕPIHUVI MÕJUTAVAD TEGURID
ÕPILASTE ENDI HINNANGUL ÜHE KUTSEKOOLI NING ÜHE GÜMNAASIUMI
NÄITEL

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Hasso Kukemelk, dotsent

Läbiv pealkiri: Õpilaste hinnangud õpihuvi mõjutavatele teguritele

KAITSMISELE LUBATUD

Juhendaja: Hasso Kukemelk

.....
(allkiri ja kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees: Anu Sarv, PhD

.....
(allkiri ja kuupäev)

Tartu 2014

Sisukord

Kokkuvõte	3
Summary	4
Sissejuhatus	6
1. Õpihuvi mõiste ja olemus	8
1.1. Õpihuvi kujunemine ja areng	9
1.2. Individuaalne ning situatsiooniline huvi	9
1.3. Sisemine motivatsioon	13
1.4. Õpihuvi mõjutavad tegurid	13
1.4.1. Õppemeetodid ja õpetaja tegevus	13
1. Uurimuse eesmärk ja hüpoteesid	15
2. Metoodika	15
3.1. Valim	15
3.2. Mõõtevahendid	16
3.3. Protseduur	16
3.4. Andmetöötlusmeetodid	16
4. Tulemused	17
4.1. Ankeetküsitluse väidete osa tulemused	17
4.1.1. Tulemused poiste ja tüdrukute lõikes	18
4.1.2. Tulemused kutsekooli ja gümnaasiumi lõikes	18
4.2. Ankeetküsitluse avatud osa tulemused	19
4.2.1. Õpihuvi vähenemise põhjused õpilaste hinnangul	19
4.2.2. Õpihuvi säilimise võimalused õpilaste hinnangul	25
5. Arutelu	27
6. Tänuõnad	29
7. Autorsuse kinnitus	29
8. Kasutatud kirjanduse loetelu	30
LISA 1.	33
LISA 2.	35
LISA 3.	36
LISA 4.	37
LISA 5.	38
Lihlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks	39

Kokkuvõte

Õpihuvi temaatika on saanud alates 2013. aasta teisest poolest suurema meediakajastuse osaliseks võrreldes varasemate aastatega. Kuigi Eestis läbiviidud empiirilisi uurimusi õpihuvi teemal on mitmeid, ei ole varasemates uurimustes kõrvutatud gümnaasiumiõpilasi kutsekooli õpilastega.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks oli uurida gümnaasiumi ja kutsekooli õpilaste õpihuvi mõjutavaid tegureid toetudes õpilaste endi hinnanguile. Gümnaasiumist uuriti 10. klassi õpilasi ning kutsekoolis õpilasi, kes õppisid seal esimest aastat pärast põhikooli lõpetamist. Uuring viidi läbi 2014. aasta kevadel ning selles osales kokku 90 õpilast: 52 gümnaasiumist ning 38 kutsekoolist.

Andmekogumismeetodina kasutati ankeetküsitlust, milles oli 10 väidet õpihuvi mõjutavate tegurite kohta ning kaks avatud vastusega küsimust, mis uurisid õpilastelt põhjuseid, miks õpihuvi väheneb ning võimalusi, kuidas õpihuvi säilitada saaks.

Töös püstitati kaks hüpoteesi, millest esimene väitis, et kutsekooli õpilaste õpihuvi mõjutab koolikeskkond enam kui gümnaasiumiõpilaste õpihuvi ning teine, et poiste hinnangud enda õpihuvile on madalamad võrreldes tüdrukute vastavate hinnangutega, kui tund antakse ainult loengu vormis. Kumbki hüpotees kinnitust ei leidnud.

Uurimuse tulemustest selgus, et kahe õppeasutuse vahel on vaid üks statistiliselt oluline erinevus ning see puudutab õpitava materjali raskust. Kutsekooli õpilased nõustusid gümnaasiumiõpilastest enam väitega, et kaotavad huvi õppimise vastu, kui ülesanded tunduvad olevat liiga rasked. Tüdrukuid ja poisse võrreldes esines samuti vaid selle väite puhul statistiliselt oluline erinevus, kusjuures tüdrukud nõustusid antud väitega poistest enam.

Avatud küsimuste vastustest ilmnes, et põhjused, miks õpihuvi kaduda võib, peituvad peamiselt igavate õppemeetodite kasutamises ning väheses interaktsioonis õpetajaga. Õpilased tunnevad tundides puudust rohkema suhtluse järele ning eelistavad teemat omandada aktiivõppemeetodite abil, sest need aitavad mõttetegevust ergutada ning lõhkuda rutiini. Õpilased nii gümnaasiumis kui ka kutsekoolis ja olenemata soost nõustusid ülekaalukalt väitega, et õpivad suurema huviga siis, kui teema neid isiklikult huvitab (gümnaasiumis 85% õpilastest ja kutsekoolis 76%). Kuigi õpetajatel võib olla raske kõikide õpilaste individuaalseid huvisid välja selgitada, on siiski võimalik kasutada tundides enam õppemeetodeid, mis lubavad õpetajal olla interaktiivsem kuulaja ning õpilastel omandada teadmisi praktiliste õppemeetodite kaudu, mis paneb nii õpilased kui ka õpetaja õppetööst rohkem rahulolu tundma.

Summary

Interest in learning has become a popular subject in Estonian media since mid 2013. Although there has been some empirical research made in the subject range of interest in learning, none of the studies compared high school students to vocational school students.

The aim of this bachelor thesis was to explore the factors that affect students' interest in learning in their own opinion. The study used a convenience sample, which consisted of students from 10th grade and students from vocational school who had started their studies right after finishing 9th grade and were now learning for the first year. The research was conducted in spring 2014 and there were 90 participants: 52 from high school and 38 from vocational school.

The data was collected with a questionnaire, which contained 10 statements about the factors which affect interest in learning and two open questions, which asked students' opinions about reasons why interest in studying can decrease and what possibilities there are to maintain interest in learning.

There were two hypotheses set for the study: (1) school environment affects vocational school students' interest in learning more than high school students' interest in learning and (2) boys evaluate their interest in learning to be lower compared to girls' respective values, when lesson is held in lecture form. Neither of the hypotheses were confirmed.

The research showed there was only one result considered statistically significant between the two schools and it was related to learning difficult material. Compared to participants from high school, students in vocational school agreed with the statement that they lose interest in studying when tasks seem to be too difficult. Same result with the same statement was revealed when girls were compared to boys – surprisingly, girls were more prone to agree with the statement.

Students listed reasons why interest in learning might decrease. The main reasons mentioned were boring teaching methods and not having enough interaction with the teacher. The students often feel the need to communicate more and prefer the use of active learning methods because that kind of methods help to stimulate thinking and break routine. All participants, regardless of sex or school, strongly agreed they learn with increased interest when the subject interests them personally (85% of students in high school and 76% in vocational school agreed with the statement). Although it can be difficult for teachers to find out the individual interests of every student, it is possible to use active learning methods more

often in class. Active learning methods allow teacher to become an interactive listener and students to acquire more knowledge through practical work. This will help both students and teacher to enjoy the learning process more.

Sissejuhatus

Nii Eesti kui ka maailma haridusajaloos on õppimise olulise kaaslasena korduvalt välja toodud huvi (nt Herbart, 1806/1965, 1841/1965; Dewey, 1913, 1916; Thorndike 1935; Schiefele, 1974, 1990; Hidi & Baird, 1983, 1986; Hidi, 1990; Hidi, Renninger & Krapp, 1992; Koort, 1993; Mettig, 1996; Piht, 2004; Hidi & Renninger, 2006, 2011; Rotgans & Schmidt, 2014).

Õppetöö on määratud ebaõnnestumisele, kui õpilasel puudub huvi õpitava vastu. (Lepik, 2011) Õpilasi paneb õppima materjal, mis on eluline ja huvitav, vastasel korral õpilased tunnevad, et õpitav ei ole neile vajalik. Samas sõltub huvi õppimise vastu ka väga palju õpetajast ning tema kasutatavatest õppemeetoditest. (Piht, 2004)

Õpihuvi temaatika sai Eestis taas kord aktuaalseks 2013. aasta teisel poolel, kui Haridus- ja Teadusministeerium käivitas projekti Huvitav Kool, mille raames kogub spetsiaalne töörühm argumenteeritud ettepanekuid kooli huvitavamaks muutmiseks, et koolis õppimine pakuks enam huvi (<http://www.hm.ee/index.php?0513839>, vaadatud 19.05.14). Õpihuvi päevakajalisust märkis ka dokumentaalsari "Üheksandikud", mis valmis Eesti Rahvusringhäälingul koostöös Hasartmängumaksu nõukogu ja Euroopa Sotsiaalfondi Eduko programmiga. Dokumentaalsarjas jälgiti Tallinna Kuristiku gümnaasiumi kehvade õpitulemustega 9.b klassi õpilasi ühe õppeaasta jooksul (2012/13), soovides leida muuhulgas vastust küsimusele, miks kool ei suuda lastes õpihuvi säilitada.

Varasemalt on Eestis kajastatud õpihuvi vaid õpihuvi kadumise aspektist lasteaia, I, II ja III kooliastme ning 11. klassi tasemel. Seetõttu pidas käesoleva bakalaureusetöö autor oluliseks uurida õpilaste õpihuvi mõjutavaid tegureid nende endi hinnangul ning võrrelda, kas ja kui palju tulemused vahetult pärast põhikooli edasi õppima läinud õpilaste seas erinevad. Uuring viidi läbi loomult erinevates õppeasutustes: kutsekoolis on erialavalik juba langetatud, valitud tavagümnaasiumis aga eriala veel nii konkreetselt valitud ei ole.

Käesoleva töö eesmärgiks oli uurida õpilaste õpihuvi mõjutavaid tegureid nende endi hinnangul ning võrrelda gümnaasiumi 10. klassi ja pärast põhikooli kutsekooli siirdunud esimese aasta õpilaste vastavaid hinnanguid, sest, nagu juba eelpool mainitud, vastavas vanusegrupis õpihuvi mõjutavaid faktoreid varasemalt Eestis uuritud ei ole. Uurimuses osales kaks Tartu linna õppeasutust: üks gümnaasium, kust võeti valimisse kaks kümnendat klassi ning üks kutsekool, kust võeti valimisse kaks põhikoolijärgset rühma. Kokku osales uurimuses 90 õpilast.

Püstitatud hüpoteesid olid järgmised:

1. Kutsekooli õpilaste õpihuvi mõjutab koolikeskkond enam kui gümnaasiumiõpilaste õpihuvi nende enda hinnangul.
2. Poiste hinnangud enda õpihuville on madalamad, võrreldes tüdrukute vastavate hinnangutega, kui tund antakse ainult loenguvormis.

Töö teoreetilises osas antakse ülevaade õpihuvi mõistest, kujunemisest, olulisusest ja seda mõjutavatest teguritest. Töö empiirilises osas kirjeldatakse kasutatud metoodikat ning tutvustatakse võrdlusuuringu tulemusi.

1. Õpihuvi mõiste ja olemus

*„Hariduslik teooria, mis ignoreerib huvi rolli on mittetäielik;
hariduslik praktika, mis ignoreerib huvi rolli on ebaefektiivne.“*

Richard E. Mayer

Õpihuvi on üks huvi alaliike ning seetõttu saab huviga seonduvat omistada ka õpihuvile (Mettig, 1996). Huvi on psüühiline seisund, kus inimene eelistab teatud liiki objektide, sündmuste või ideedega aja jooksul korduvalt tegeleda, kehtides õppimisele nii koolisiselt kui ka kooliväliselt noortel ja vanadel indiviididel ühtemoodi (Hidi & Renninger, 2006). Huvi on kirjeldatud ka kui interaktiivset suhet indiviidi ning teatud aspektide (objekt, sündmus, idee) vahel teda ümbritsevas keskkonnas ning on seega sisuspetsiifiline. Huvi viitab teravdatud tähelepanule ja haaratusele, mis koos loovad soodsa pinnase tegutsemiseks (Hidi, Renninger & Krapp, 2004). Seos huvi ja õppimise vahel on olnud varasemate huvi kirjeldavate teooriate keskmeks. (Schiefele, 1991)

Saksa filosoof Herbart tõi 19. sajandi I poolel esmakordselt välja huvi mõjud õppimisele: huvi aitab korrekselt ja täielikult teemast aru saada, viib mõtestatud õppimiseni, soodustab teadmiste pikemaajalist kinnistumist ning annab motivatsiooni edasiseks õppimiseks. Huvi mõjutab ka õppimise ja õpitu kvaliteeti ning õppimisstrateegiate kasutamist. (Schiefele, 1991) Põhja-Ameerikas rõhutas huvi olulist rolli õppimisel Dewey (1913, 1916) ning väitis, et huvi peaks nägema kui indiviidi ja tema keskkonna interaktsiooniprotsessina: huvis on inimene ise ja maailm omavahel arenevas situatsioonis seotud (Hidi, 1990). Thorndike lisas 1935. aastal, et õppimist mõjutab mitte ainult isiklik huvi, aga ka ülesannete ja eesmärkide huvitavus (Hidi, 1990). Vene psühholoog Krutetski väitis, et õpihuvi sõltub sellistest teguritest nagu õpitava materjali olulisuse selgus õpilasele, materjali seotus õpilase õpiväliste huvialadega, õpetaja selge ja arusaadav materjali esitus ning mitmekesiste õppemeetodite kasutamine (Krutetski, 1979). Seega õpetaja saab oluliselt õpihuvi arenemisele kaasa aidata, kuigi õpetajad arvavad õpilaste puhul tihti ekslikult, et õpihuvi kas on või ei ole ning vastavat olekut pole võimalik muuta. (Lipstein & Renninger, 2006). Huvi ja õppimise vaheliste seoste uurijad on järeldanud, et huvi on motiveeriv jõud õppimises, pannes õpilased ülesannete lahendamisele pühendumata, seda ka raske ülesande puhul ning kui ülesande lahendamine annab positiivseid elamusi, on tulemuseks õppimine (Rotgans & Schmidt, 2014).

1.1. Õpihuvi kujunemine ja areng

Kõikidel normaalse arenguga invidiididel on vaimne eelsoodumus info otsimiseks ja huvi arenemiseks (Hidi, 2006; Renninger & Hidi, 2011). Isegi siis, kui õpilastel on algselt madal enesetõhusus ja eneseregulatsiooni võime ning puuduvad akadeemilised eesmärgid õppimiseks, on huvi arenemine võimalik (Renninger & Hidi, 2011).

Huvi ja õppimise vahekorra uurimises on keskendunud peamiselt kaht tüüpi huvile: individuaalsele ja situatsioonilisele huvile. (Hidi & Renninger, 2006)

1.2. Individuaalne ning situatsiooniline huvi

Individuaalset huvi kirjeldatakse kui suhteliselt stabiilselt motivatsioonilist suundumust või isiklikku eelsoodumust, mis areneb aja jooksul seoses mingi konkreetse teema või valdkonnaga ning on seotud suuremate teadmiste, väärtuste ja positiivsete emotsioonide tekkega. (Hidi & Harackiewicz, 2000) Teadmised ja individuaalne huvi on omavahel positiivses korrelatiivses seoses ehk kui individuaalne huvi suureneb, suureneb ka teadmiste hulk. (Hidi, 2006; Rotgans & Schmidt, 2014).

Situatsiooniline huvi tärkab ootamatult keskkonnast tulenevate tingimuste või stiimuli(te) tõttu, sunnib lühiajaliselt tähelepanu fokuseerima ning omab vähest mõju indiviidi väärtustele ning teadmiste hulga püsivale suurenemisele. (Hidi, 1990) Teadmiste hulga suurenemist, väärtuste ja positiivsete emotsioonide teket saab situatsioonilise huviga seostada siis, kui situatsiooniline huvi on kestev. Kui individuaalne huvi keskendub kestvatele isiklikele eelistustele, siis situatsiooniline huvi keskendub keskkonnast tulenevatele teguritele, mis soodustavad huvi teket mingis kindlas kontekstis. (Hidi & Harackiewicz, 2000).

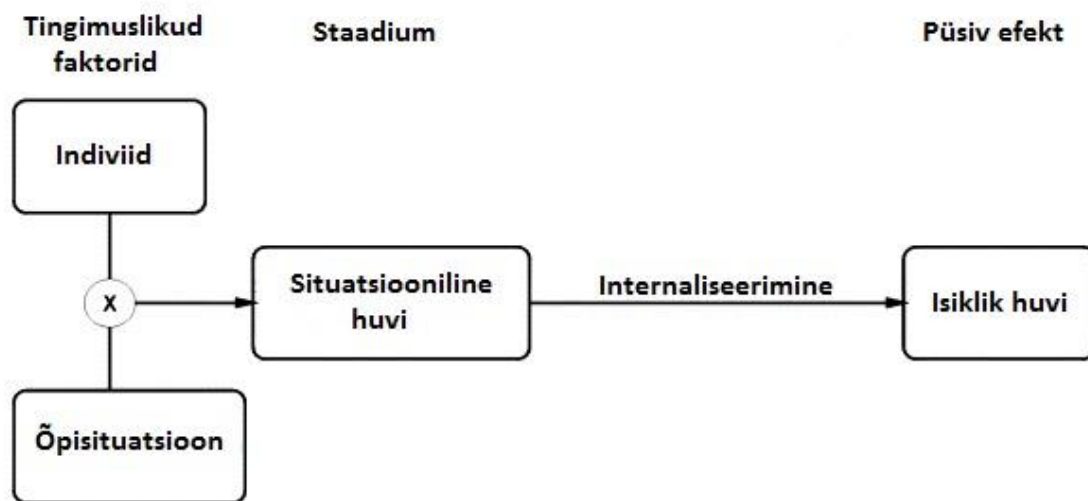
Individuaalsel huvil on leitud olevat tugev mõju mõttetegevusele – invidiididel, kes mingist ülesandest või tegevusest isiklikult huvituvad, on teravam tähelepanu; nad suudavad ülesandele või tegevusele kauem keskenduda ning omandavad suurema hulga ning põhjalikemaid teadmisi kui invidiidid, kes isiklikult ülesandest või tegevusest huvitatud ei ole. (Hidi & Harackiewicz, 2000)

Koolis on õpilaste pidev isikliku huvi rakendamine üpris keeruline, sest (1) kuigi kõikidel õpilastel on huvid, ei pruugi need alati koolikontekstis väljenduda või sinna üldse sobituda ning (2) klassis kõikide õpilaste isiklike huvide väljaselgitamine on lisakoormuseks õpetajale, seda eriti olukorras, kus õpilasi on klassis palju (Hidi, 1990). Krutetski (1979) on väitnud, et tunnis ei tohiks ainult õpilasi huvitavatele teemadele keskenduda, kuna nii jääb neil mõistmata, et „elus tuleb paljugi teha ilma otsese huvita“, koolikontekstis näiteks faktide

päheõppimine (lk 133, Krutetski, 1979). Krull (2001) on täpsustanud, et „õppimiseks ei piisa ainult õpeteksti või –ülesande kõitvusest, vaid need peavad edastama ka õppimise seisukohast olulisi ideid.“(lk 450, Krull, 2001).

Kuna individuaalse huvi keskmes on inimene ning situatsioonilise huvi keskmes keskkond, paneb see tihti neid huvi tüüpe eraldiseisvate nähtustena vaatlema. Kuid inimese ja keskkonna vaheline interaktsioon on väga oluline aspekt mõlemas. Individuaalne ja situatsiooniline huvi on pigem omavahelises interaktsioonis ning mõjutavad teineteise arengut. (Hidi, 1990; Hidi & Harackiewicz, 2000)

Hidi ja Harackiewicz (2002) on demonstreerinud situatsioonilise huvi mõju isikliku huvi arengule, kirjeldades näidet, kus õpilane (1) kuulab loengut mingil teemal, mille kohta ta eelnevalt teadmisi ei oma ning saab ülesandeks lugeda teema kohta kohustuslikku kirjandust. (2) Lugeses käivitatakse ning hoitakse alal situatsioonilist huvi, kuid (3) lugeses paelub õpilast teatud teema üks aspekt, mille üle ta mõtisklema jääb ning seostab seda oma isiklike kogemustega. (4) Õpilasel tärkab suurem tähelepanu, ta tahab rohkem teema kohta teada saada ning jätkates lugemist, arenevad õpilasel välja omad järeldused ning hüpoteesid, mida seostab enda isikliku elu ja kogemustega.

Joonis 1. Huvi kujunemine ja areng situatsiooniliselt huvilt isiklikule huvile (Krapp, 1998, viidatud Krapp, 2002)

Toodud näide iseloomustab Hidi ja Renningeri (2006) välja pakutud neljafaasilise huvi arengu mudelit. Nimelt, mõlemal huvitüübil (individuaalne ja situatsiooniline) on kaks sarnast faasi – vallanduv ja jätkuv. Esimene faas on vallanduv situatsiooniline huvi, mille püsimise

korral kujuneb sellest teine faas ehk jätkuv situatsiooniline huvi. Kolmas faas, mis on vallanduv individuaalne huvi, võib välja kujuneda teisest faasist sellisel juhul, kui situatsioonilist huvi hoitakse piisavalt pika aja jooksul alal. Neljas faas on jätkuv, süvenev individuaalne huvi. Faasid on järjestikused, kumulatiivselt progresseeruvad, ent siiski eraldiseisvad. Iga faasi kestvust ja iseloomu mõjutavad indiviidi isiklikud kogemused, temperament ning geneetilised eelsoodumused, aga oluline on ka toetus teistelt inimestelt (koolikontekstis õpetajatelt ja kaasõpilastelt), sest ilma ümbritsevate toetuseta võib huvi areng taanduda madalamale huvi astmele või kaduda sootuks. (Hidi & Renninger, 2006)

Potentsiaal millestki huvituda lasub inimeses endas, kuid situatsiooni kontekst ja keskkond määravad huvi suuna ning aitavad kaasa huvi arenemisele (Hidi & Renninger, 2006). Seega on ümbritsevatel inimestel ja keskkonnal huvi arenemisel suur roll. Järgnevalt on toodud Renningeri (2009) õpilaste soovid ja vajadused eelnevalt nimetatud huvi neljafaasilises arengumudelil (tabel 1), mis näitab õpetajate rolli õpilaste huvi arenemise toetamisel.

Tabel 1. Õpilaste soovid ja vajadused neljafaasilises huvi arengu mudelis (Renninger, 2009).

	I faas	II faas	III faas	IV faas
ÕPILASTE SOOVID	Nende ideede aktsepteerimine teiste poolt	Nende ideede aktsepteerimine teiste poolt	Nende ideede aktsepteerimine teiste poolt	Nende ideede aktsepteerimine teiste poolt
	Teistepoolne mõistmine, kui raske antud ülesanne on	Konkreetsed soovitusid	Oma ideede väljendamine	Informatsioon ja tagasiside
	Et öeldaks ette, kuidas antud ülesanne võimalikult vähese pingutamise ära lahendada	Tegevuse ette ütlemine	MITTE saada soovitusi seniseid pingutusi üle kontrollida	Isiklike standardite tasakaalustamine üldiselt aktsepteeritud ülesande lahendamise standarditega
ÕPILASTE VAJADUSED	Tunda, kuidas nende seniseid pingutusi hinnatakse	Tunda, kuidas nende seniseid pingutusi hinnatakse	Tunda, et nende ideed ja eesmärgid on arusaadavad	Tunda, et nende ideid on kuulda võetud ja mõistetud
	Limiteeritud arv konkreetseid soovitusi	Tuge enda ideede edasi arendamisel	Tunda, kuidas nende seniseid pingutusi hinnatakse	Konstrukttiivne tagasiside
			Tagasiside, mis aitab efektiivsemalt püstitatud eesmärgini jõuda	Väljakutse

Kuigi Hidi ja Harackiewicz (2002) näites käivitatakse huvi väliste tegurite mõjul (loeng ja õppeülesanne), siis motivatsiooni vaatepunktist on tegemist iseenesliku jätkuva tegevusega ehk inimesel tekib sisemine motivatsioon teemat edasi uurida.

1.3. Sisemine motivatsioon

Sisemist motivatsiooni on tõlgendatud kui motivatsiooni tegeleda millegagi tegevuse enda pärast ning see hõlmab nii individuaalset kui ka situatsioonilist huvi. Nii mõnigi kord kasutatakse sisemise motivatsiooni ja individuaalse huvi mõisteid teineteise sünonüümidena. Schiefele (1999) on aga väitnud, et individuaalne huvi eelneb indiviidi motivatsiooni suuruse tunnetamisele tegutsemaks mingites teatud situatsioonides ehk isiklikku huvi võib vaadelda sisemise motivatsiooni eeltingimusena. Seega, sisemine motivatsioon viitab sellele, et õpilast huvitab mingi tegevus või ülesanne isiklikult ning tekib siis, kui õpilane adub tegevuse või teema olulisust iseendale. (Schiefele, 1999, viidatud Hidi et al., 2000; Bye, Pushkar & Conway, 2007; Rannikmäe & Teppo, 2010)

Ka situatsioonilisel huvil on roll sisemise motivatsiooni juures. Hidi ja Harackiewicz näite kirjeldus näitlikustas, kuidas sisemine motivatsioon võib kujuneda situatsioonilisest huvist. Need õpilased, kelle huvi teema vastu kestab veel pärast ainetundigi, on ka sisemiselt motiveeritud (Hidi & Harackiewicz, 2000). Lisaks leidis Lepik (2011) oma uurimuses, et väidete puhul, mille järgi sai hinnata õpilaste enesemotivatsiooni, esines poiste ja tüdrukute vahel statistiliselt oluline erinevus, kusjuures poiste enesemotivatsioon oli oluliselt kõrgem. (Lepik, 2011).

1.4. Õpihuvi mõjutavad tegurid

1.4.1. Õppemeetodid ja õpetaja tegevus

Õpetajad kurdavad sageli õpilaste huvi puudumise üle, õpilased aga, et õpitava pole neile vajalik, sest sellel puudub elulisus ning on igav. (Piht, 2004) Selleks, et nii õpetajad kui ka õpilased tunneksid õppetööst rahulolu, tuleb luua keskkond, kus on tagatud vajalike õppevahendite olemasolu ja kus õpetaja, toetudes oma kutseoskustele, tunneb oma õpilasi (st on välja selgitanud õpilaste taseme, võimed ja huvid), julgustab õppijat isiklikke eesmärgesid seadma, tunnustab õppija pingutusi, annab individuaalset, konstruktiivset tagasisidet ning kasutab aktiivõppemeetodeid. (Hidi & Harackiewicz, 2000; Krull, 2001; Piht, 2004; Lipstein & Renninger, 2007).

Enamik õpilasi eelistab loengule õppemeetodeid, mis ergutavad mõttetegevust ja annavad võimaluse kaasõpilastega koostöötamiseks, teha praktilisi töid või näidata aktiivsust üles muul viisil, näiteks rakendada õpitud loominguliselt. (Krull, 2001) Õppemeetodid, mis lubavad õpetajal olla interaktiivsem kuulaja, toetav ning paindlik, on kõige optimaalsemad huvi arenemiseks. (Durik & Harackiewicz, 2007, viidatud Sillaots, 2010)

Teppo ja Rannikmäe on välja toonud Reid'i uurimuse (2003) tulemused, millest selgus, et poisid on tüdrukutega võrreldes „rohkem huvitatud füüsika praktilise ja rakendusliku poolega seotud teemade õppimisest (nt kuidas töötab automootor, kuidas aru saada ja kontrollida, et kodus kasutatavad elektriseadmed töötavad korrektselt jne).“ (lk 3, Teppo & Rannikmäe, 2010) Sellest ei selgu aga, kas poisse huvitavaid füüsika teemasid on õpitud aktiivõppemeetodite abil või loenguvormis. Norra uurijad on välja selgitanud, et praktilise suunitlusega õppemeetodite puhul (nt eksperimendid, õuesõpe) on poiste huvi suurem kui tüdrukutel. (Klepaker et al., 2007)

Sillaots, kes viis läbi empiirilise uuringu 2010. aastal 11. klassi õpilaste huvi loodusteaduslike ainete õppimise vastu ja seda mõjutavaid tegureid uurides, leidis, et õpilased liigitavad ained huvitavaks ja ebahuvitavaks selle järgi, kas õpetaja seletab tunniteemad arusaadavalt lahti, arutleb neil teemadel klassiga ja, mis kõige tähtsam, selgitab teemade seost igapäevaeluga. (Sillaots, 2011). Kui õpilane ülesandest aru ei saa, võib ta end ebakompetentselt tunda ning see viib asjaoluni, et õpilane ei naudi õppetööd. (Kikas, 2004) On vastastikune seos õppeaine raskuse ja õpilaste ükskõiksuse vahel: õpilased, kellele tundub õppeaine pidevalt raske, kaotavad selle õppeaine vastu huvi (Sillaots, 2010). Õpilased, kes näitavad õppetöö vastu üles vähest huvi, võivad vajada vaid seda, et kohandataks ülesannete raskusastet. (Kikas, 2004) Seega suhtlemine õpetajaga ja õpetajalt saadav toetus on väga oluline.

Õpetaja karismalgi on suur mõju õpihuville – õpetaja, kes on kohusetundlik, õiglane, tolerantne, kannatlik, õpilasekeskne, pühendab piisavalt aega nii õpilastele kui ka tunni ettevalmistamisele ning kasutab tunnis huumorit, paneb õpilased end kuulama ning vähendab distantsi enda ja õpilaste vahel nii, et õpilased on alati kontakti looma. Kui õpilastele õpetaja meeltemööda on, tulevad õpilased meelsamini tundi ning kui õpilastele ka tund meeldib, on suur tõenäosus, et õpilaste huvi aine vastu süveneb. (Lee et al., 2014)

1. Uurimuse eesmärk ja hüpoteesid

Käesoleva uurimuse eesmärgiks oli uurida õpilaste õpihuvi mõjutavaid tegureid nende enda hinnangul ning võrrelda, kas ja kui palju tulemused kutsekoolis ja gümnaasiumis erinevad.

Püstitatud hüpoteesid olid järgmised:

1. Kutsekooli õpilaste õpihuvi mõjutab koolikeskkond enam kui gümnaasiumiõpilaste õpihuvi nende enda hinnangul.
2. Poiste hinnangud enda õpihuville on madalamad võrreldes tüdrukute vastavate hinnangutega, kui tund antakse ainult loengu vormis.

2. Metoodika

3.1. Valim

Uurimuses kasutati mugavusvalimit, mis koosnes kahest linnagümnaasiumi 10. klassist ning kahest kutsekooli rühmast, kes olid kutsekooli alustanud käesoleval õppeaastal põhikoolijärgselt.

Õpilasi osales uurimuses kokku 90, neist 51 olid tüdrukud ja 39 poisid. Õpilaste vanusevahemik oli 16-19 eluaastat (vt tabel 2). Kutsekoolist osales kokku 38 ning linnagümnaasiumist 52 õpilast. Linnagümnaasiumi ühes 10. klassis oli küsitluse päeval kohal 27, teises 25 õpilast ning tegemist oli segaklassidega. Kutsekooli ühes rühmas oli küsitluse päeval kohal 14 õpilast, kus olid kõik poisid ja teises rühmas 24 õpilast, mis oli segarühm.

Tabel 2. Valimi moodustanud poiste ja tüdrukute jagunemine vanuseti.

Vanus		16	17	18	19	Kokku
Sugu	M	16	20	1	2	39
	N	28	20	1	2	51
Kokku		44	40	2	4	90

M=mees; N=naine

3.2. Mõõtevahendid

Uuring viidi läbi 2014. aasta aprilli alguses kasutades ankeetküsitlust. Küsitlus oli anonüümne ning vabatahtlik. Ankeet (Lisa 1) koosnes kümnest valikvastusega väitest, kahest avatud vastusega küsimusest ning lisaks pidid õpilased andma vastused ka taustandmetele: sugu, vanus ja õppeasutus. Väidete valikvastused põhinesid Likerti skaalal: olen täiesti nõus, olen üldiselt nõus, ei oska öelda, ei ole nõus, ei ole üldse nõus.

Ankeetküsitlus oli koostatud õpihuvi teemalises kirjanduses toodud väidetest, sooviga nende väidete kehtivust kontrollida. Vastavasisulisel kirjanduses tähtsustati õpihuviiga seonduvalt näiteks koolikeskkonna olulisust (nt Hidi et al., 2004, Krull, 2001), aktiivõppemeetodite valimist tavapäraste õppemeetodite asemel (nt Krutetski, 1979; Krull, 2001; Teppo & Rannikmäe, 2010; Sillaots, 2010; Lipstein & Renninger, 2006), õpitava materjali keerulisust, sellega seonduvalt õpitulemusi ning õpitava rakendatavust elus (nt Koort, 1993; Kikas, 2010; Hidi & Harackiewicz, 2000; Tsai et al., 2008; Dewey 1913, viidatud Hidi 1990).

Ankeedi reliaablus (Cronbachi alpha) oli 0,507, mida saab selgitada suhteliselt väikese vastajate arvuga (N=90).

3.3. Protseduur

Õppeasutuste külastamised lepiti eelnevalt aineõpetajatega kokku ning kooskõlastati kooli juhtkonnaga. Küsitlus viidi läbi paberkandjal. Ankeedid jagas välja töö autor ise kokkulepitud ainetundide alguses ning korjas need ka pärast täitmist kokku. Õpilastel oli vastamiseks aega plaanipäraselt 10 minutit, ent õpilasi tagant ei kiirustatud ning kõik õpilased andsid kõikidele küsimustele vastused endale sobivas tempos. Andmete sisestamine, analüüs ja interpretatsioon toimus vahetult pärast andmete kogumist.

3.4. Andmetöötlusmeetodid

Andmete sisestamiseks ja korrastamiseks kasutati programmi MS Excel 2010. Ankeetküsitluse väidete osa andmeid analüüsiti statistilise andmetöötluspaketiga IBM SPSS Statistics 22. Tulemuste tõlgendamisel võrreldi keskväärtusi. Võrdlemiseks kasutati Mann-Whitney U-testi.

4. Tulemused

4.1. Ankeetküsitluse väidete osa tulemused

Tulemusi võrreldi üksikväidete alusel kahes jaos: (1) poiste ja tüdrukute ning (2) gümnaasiumi ja kutsekooli vahel. Tulemuste võrdlemisel kasutati Mann-Whitney U-testi. Mann-Whitney U-testi tulemustest selgus, et poiste ja tüdrukute hinnanguid võrreldes, väidete keskväärtused (m) üheksa väite puhul 10-st statistiliselt oluliselt ei erine ($p > 0,05$). Mann-Whitney U-testi tulemused on toodud lisas 2, poiste ja tüdrukute tulemuste keskväärtused ning standardhälbed on toodud lisas 3.

Väite „Ma kaotan huvi õppimise vastu, kui ülesanded tunduvad olevat liiga rasked“ puhul oli poiste ja tüdrukute keskväärtused statistiliselt oluliselt erinevad ($p \leq 0,01$). Pigem või üldse ei nõustunud toodud väitega 21% poistest ($m_p = 3,46$), pigem ei nõustunud toodud väitega 10% tüdrukutest ($m_t = 4,02$). Õpilaste hinnangute statistilised keskmised väite „Kui võrdlen õppeaasta algust praeguse hetkega, siis tunnen, et minu praegune koolikeskkond toetab õpihuvi säilimist“ puhul näitasid üles nõrka erinevust ($m_p = 3,74$, $m_t = 3,49$; $p > 0,05$). Püstitatud hüpotees, et poiste hinnangud enda õpihuvile on madalamad tüdrukute vastavatest hinnangutest, kui tund antakse ainult loengu vormis, kinnitust ei leidnud ($p > 0,05$).

Gümnaasiumi ja kutsekooli vahel ei olnud üheksal väitel 10-st samuti statistiliselt olulisi erinevusi. Vastavate Mann-Whitney U-testi tulemuste koondtabel on toodud lisas 4 ning keskväärtused ja standardhälbed lisas 5. Väite „Ma kaotan huvi õppimise vastu, kui ülesanded tunduvad olevat liiga rasked“ puhul oli oluline statistiline erinevus, kus $p < 0,01$ ning standardhälve $SD = 1,036$ (keskväärtus gümnaasiumi õpilaste vastuste puhul ehk $m_g = 3,42$, keskväärtus kutsekooli õpilaste vastuste puhul ehk $m_k = 4,26$). Gümnaasiumiõpilaste hulgas nõustus üldiselt või täielikult toodud väitega 54% uuritud õpilastest ning pigem või üldse ei olnud nõus 23%. Kutsekoolis uuritud õpilastest nõustus üldiselt või täielikult toodud väitega 84%, pigem ei nõustunud 3%. Nõrgad keskväärtuste erinevused ilmnesisid väidete „Õppeainetes, mis mulle huvi pakuvad, on mul kõrgemad tulemused“ ($SD = 0,723$) ja „Eelistan, kui tunnis kasutatakse õppemeetodeid, mis võimaldavad rohkem aktiivset õppimist: suhelda õpetaja või teiste õpilastega, teha praktilisi töid, katsuda oma käega õppevahendeid“ puhul, kus keskväärtused (m) olid vastavalt $m_g = 4,23$ ja $m_k = 4,53$ ning standardhälve 0,916.

Püstitatud hüpotees, et kutsekooli õpilaste õpihuvi mõjutab koolikeskkond enam kui gümnaasiumiõpilaste õpihuvi nende endi hinnangul, ei pea samuti paika. Väite „Minu praegune koolikeskkond tekitab huvi õppimise vastu“ puhul olid keskväärtused vastavalt

$m_g=3,56$ ja $m_k=3,82$ ($SD=1,028$) ning teise koolikeskkonda hindava väite „Kui võrdlen õppeaasta algust praeguse hetkega, siis tunnen, et minu praegune koolikeskkond toetab õpihuvi säilimist“ puhul olid keskväärtused vastavalt $m_g=3,48$ ja $m_k=3,76$ ($SD=0,969$) ehk kummagi õppeasutuse keskväärtused antud väidete puhul statistiliselt oluliselt ei erine ($p>0,05$).

Kuigi ankeetküsitluse üheksa väite tulemuste keskväärtused statistiliselt oluliselt poiste ja tüdrukute vahel ning valitud õppeasutuste vahel ei erinenud, saab välja tuua mõned märkimisväärsed leiud.

4.1.1. Tulemused poiste ja tüdrukute lõikes

Tüdrukud pidasid poistest olulisemaks võimalust saada õpitud oma elus rakendada, tüdrukutest nõustus selle väitega täielikult 63%, poistest 56%.

Võrreldes tüdrukutega nõustus rohkem poisse täielikult väitega, et õppeainetes, mis neile huvi pakuvad, on neil kõrgemad tulemused (poistest 67%, tüdrukutest 57%).

Mõlemad, nii poisid kui tüdrukud, nõustusid täielikult, et õpivad suurema huviga siis, kui tunniteema neid huvitab (poistest vastavalt 77% , tüdrukutest 84%).

4.1.2. Tulemused kutsekooli ja gümnaasiumi lõikes

Kutsekooli puhul oli 61% uuritud õpilastest üldiselt nõus, et nende praegune koolikeskkond toetab õpihuvi säilimist, gümnaasiumis oli vastava hinnangu andnud aga 46% õpilastest.

Kutsekooli õpilastest nõustus täielikult 66% ja gümnaasiumis täpselt pooled uuritud õpilastest, et eelistavad tunnis aktiivõppemeetodite kasutamist. Pooled uuritud gümnaasiumiõpilastest olid üldiselt nõus, et neile meeldib, kui õpetaja annab võimaluse õpitavat kommenteerida ja selle kohta küsimusi esitada, kutsekooli õpilastest oli selle väitega nõus 45%. 31% gümnaasiumiõpilastest ei olnud nõus väitega, et nende huvi õpitava teema vastu on madalam, kui tund antakse ainult loengu vormis, samas aga 45% kutsekooli õpilastest oli üldiselt nõus, et kui tund antakse loenguna, on nende huvi õpitava teema vastu madalam.

Väitega, et nende huvi õppimise vastu kaob, kui ülesanded tunduvad olevat liiga rasked nõustusid kas üldiselt või täielikult gümnaasiumis 54% ja kutsekoolis 84% õpilastest. Kutsekooli õpilastest nõustus täielikult 71% õpilastest, et neil on kõrgemad tulemused õppeainetes, mis neid huvitavad. Gümnaasiumis nõustus täielikult antud väitega 54% õpilastest.

Ülekaalukalt nõustusid koolide õpilased täielikult väitega, et õpivad suurema huviga siis, kui teema neid isiklikult huvitab (gümnaasiumis 85% õpilastest ja kutsekoolis 76%).

4.2. Ankeetküsitluse avatud osa tulemused

Õpilastel oli võimalus väljendada ka isiklikku arvamust õpihuvi teemadel kahes avatud vastusega küsimuses, millest üks uuris õpihuvi vähenemise põhjuseid ning teine õpihuvi säilimise võimalusi (Lisa 1).

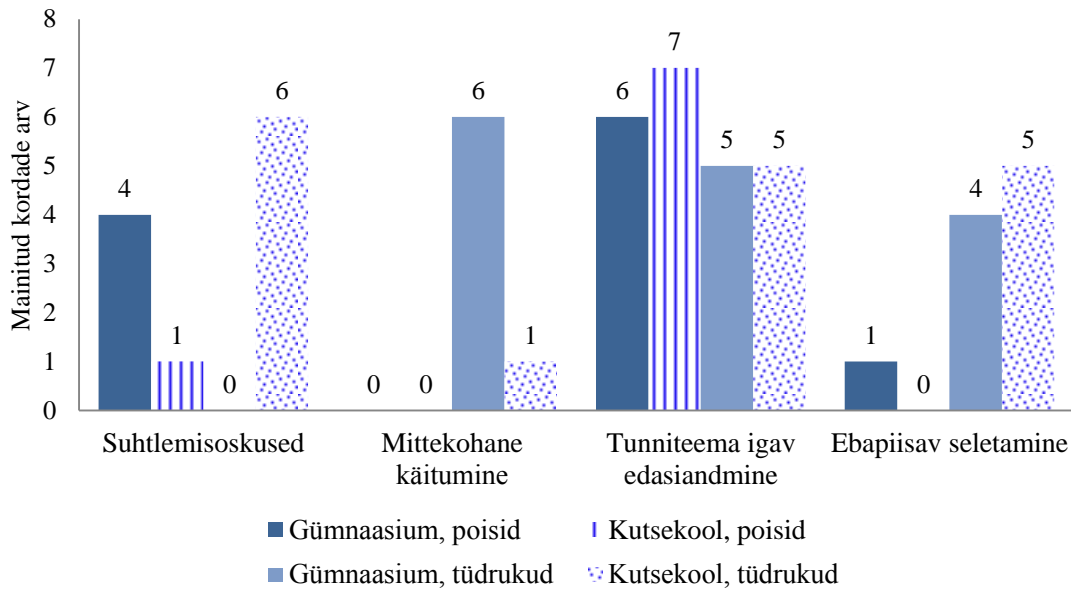
4.2.1. *Õpihuvi vähenemise põhjused õpilaste hinnangul*

Õpihuvi vähenemise põhjused õpilaste hinnangul saab jaotada seitsmesse kategooriasse: õpetajad (sealhulgas õppemeetodid ja hindamine), õppematerjal, isiklik huvi, kooliväline õppimine, koolikeskkond, eraelu, ning füüsilise ja vaimse tervisega seotud faktorid.

Õpetajat seostati õpihuvi langusega kokku 32-l korral (joonis 2). Märgiti ära

- õpetaja puudujäägid suhtlemisoskustes, mille alla arvati
 - oskamatus luua kontakti
 - konfliktid õpilastega
 - suhtumine õpilastesse
- õpetaja mittekohane käitumine, mille alla arvati
 - üleolev suhtumine
 - liigne rangus
 - liigne leebus
 - survestamine
 - vingumine, hädaldamine
- tunniteema igav edasiandmine eluliste näidete puudumise näol, mida seostati
 - üksluisete õppemeetoditega
 - õpetaja vähese pingutamisega
 - võimetusega motiveerida
- õpetaja ebapiisav seletamine koolitunnis

Ühel korral toodi eraldi välja ka õpetajate negatiivne suhtumine õpilasse viimase välimuse tõttu.

Joonis 2. Õpetajast lähtuvad õpihuvi vähenemise põhjused õpilaste hinnangul.

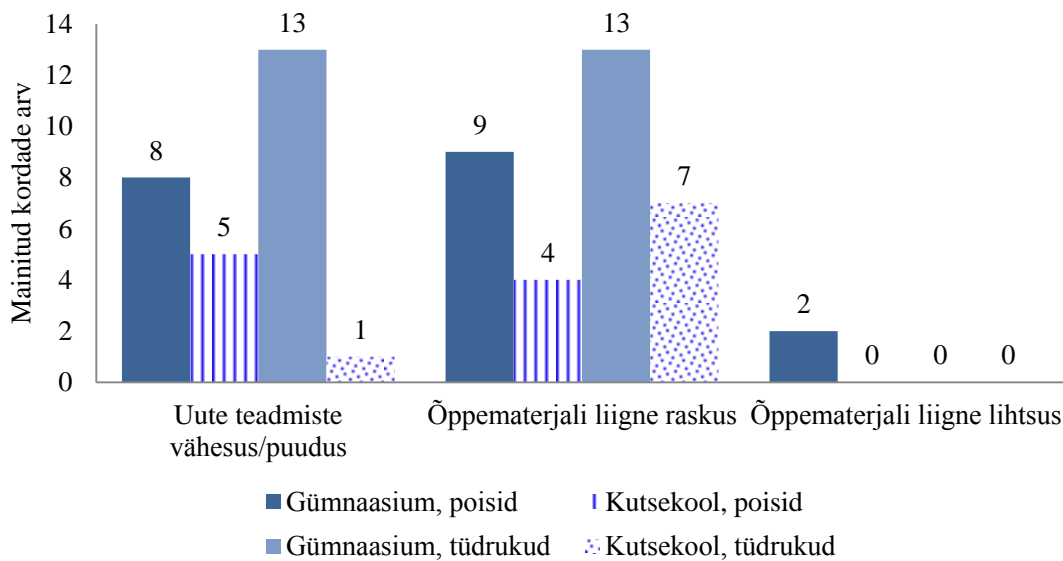
Tunniteema igav edasiandmine üksluisete õppemeetoditega toodi välja 17-l korral (vt tabel 3). Kolmel korral mainiti tunni kirjaliku osa liigset ülekaalu (kaks poissi, üks tüdruk). Ühekordset mainimist leidis nii ettekannete ja esinemise õpihuvi pärssiv omadus, õppematerjali päheõppimise vajalikkus arusaamise asemel kui ka multimeedia vähene kasutamine.

Tabel 3. Kasutatavatest õppemeetoditest tulenevad õpihuvi languse põhjused õpilaste hinnangul.

Õpilased	Mainitud kordade arv
Gümnaasium, poisid	4
Kutsekool, poisid	7
Gümnaasium, tüdrukud	2
Kutsekool, tüdrukud	4
Kokku	17

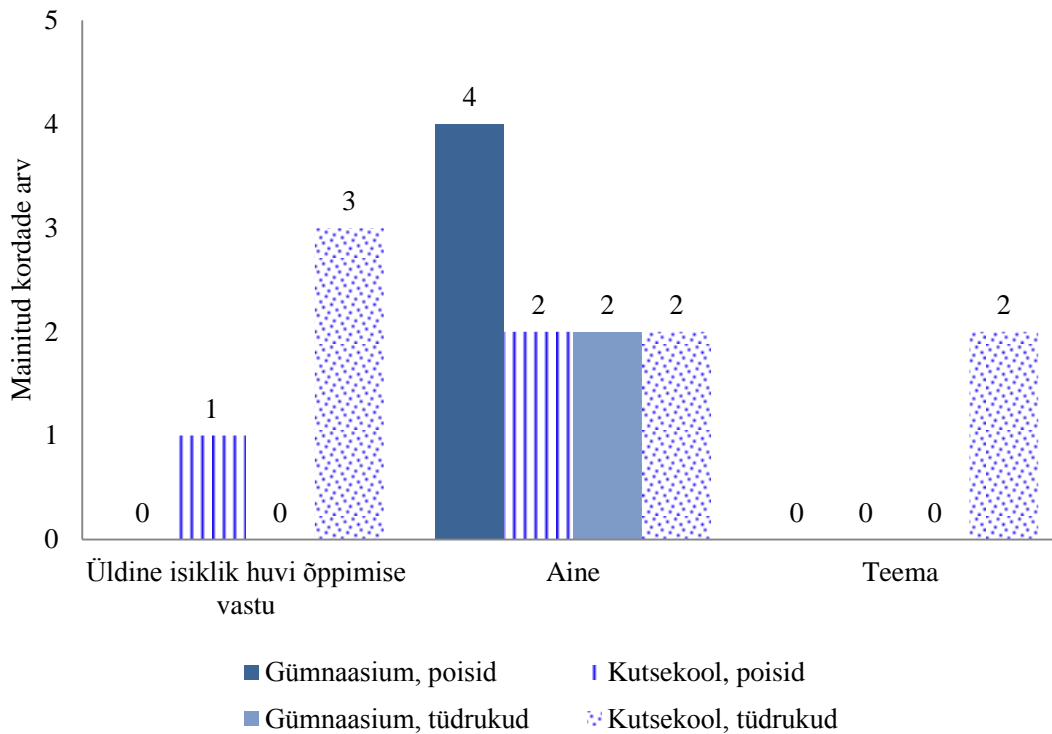
Hindamist mainiti õpihuvi langemise põhjusena kolmel korral – gümnaasiumi poiste (1), gümnaasiumi tüdrukute (1) ning kutsekooli tüdrukute seas (1). Hindamine toodi välja madalate hinnete saamise võtmes: madala hinde saamine on demotiveeriv.

Õppematerjalist lähtuvaid faktoreid, mida sai jagada kolme rühma, toodi välja 62 korda (joonis 3). Uute teadmiste vähesuse või puuduse alla arvati varasemalt kooliaastate jooksul õpitud materjali kordamist ehk õppekava üksluisust, rutiini, praktiliste oskuste ja teadmiste mittedaamist. Rutiin toodi enim välja gümnaasiumiõpilaste poolt (8-1 korral, sh poisid 5 ja tüdrukud 3 korda). Õppematerjali liigset raskust seostati motivatsiooni vähenemisega, vastupidist ehk õppematerjali liigset lihtsust seostati aga huvi kadumisega.

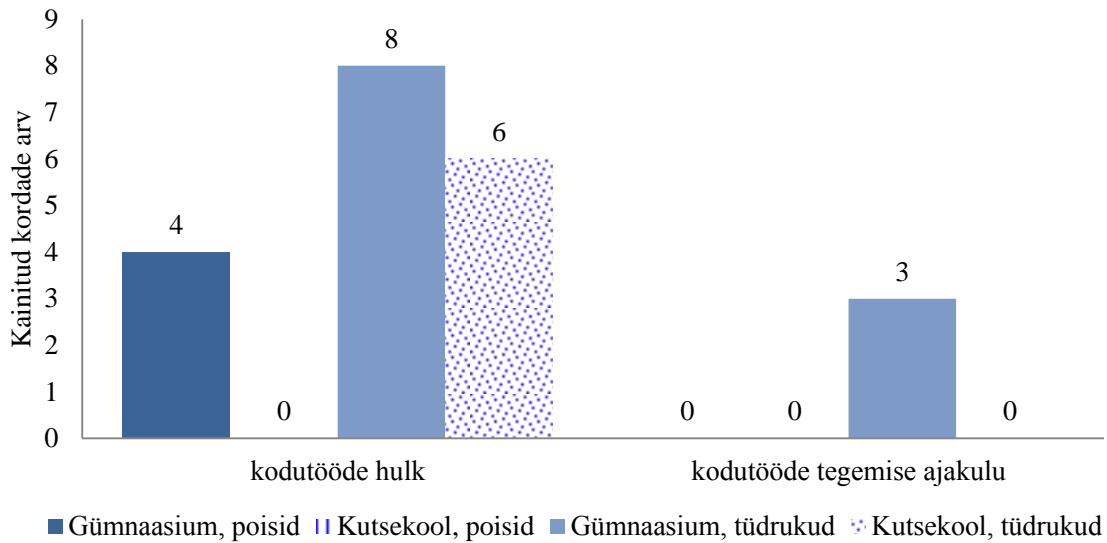
Joonis 3. Õppematerjalist lähtuvad õpihuvi vähenemise põhjused õpilaste hinnangul.

Lisaks toodi õpihuvi vähenemise põhjusena 16-l korral välja ka üleüldist isikliku huvi puudumist mingi konkreetse aine, teema või üldiselt õppimise suhtes.

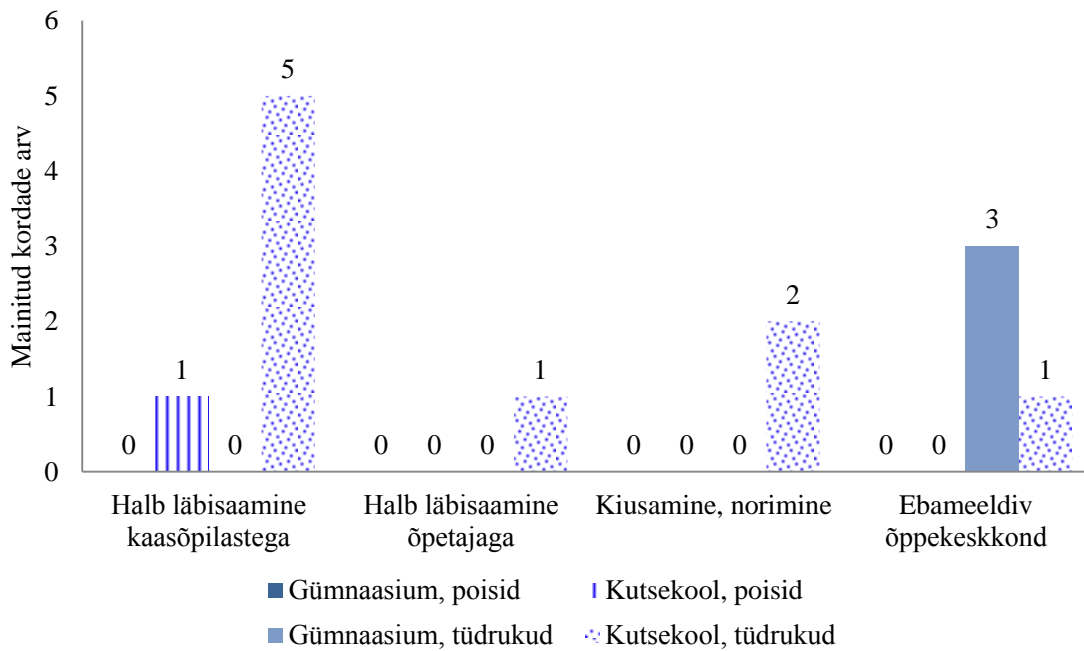
Joonis 4. Isikliku huvi puudumisest tulenevad õpihuvi vähenemise põhjused õpilaste hinnangul.

Koolivälist õppimist ehk koduste tööde tegemist mainiti 21-l korral (joonis 5). Peamiselt tõid õpilased välja, et kodutööde hulk on võrreldes põhikooliga suurenenud ning kodutööde tegemine võtab palju aega. Kodutööde tegemise liigse ajakulu tõid välja vaid gümnaasiumis õppivad tüdrukud. Kutsekooli poisid ei maininud koduseid töid kordagi.

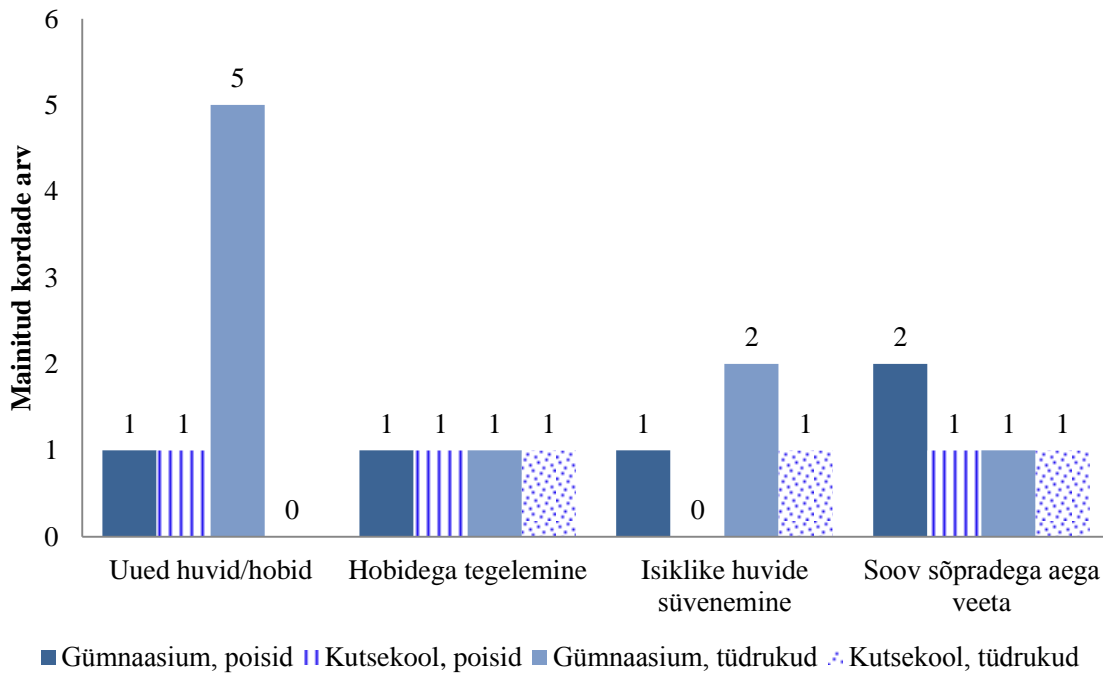
Joonis 5. Koolivälisest õppimisest tulenevad õpihuvi vähenemise põhjused õpilaste hinnangul.

Koolikeskkonnast tulenevad õpihuvi languse põhjused õpilaste hinnangul (joonis 6) olid halb läbisaamine kaasõpilastega, halb läbisaamine õpetajaga ning ebameeldiv õppekeskkond. Kahel korral toodi välja ka kaasõpilastepoolset kiusamist ja norimist. Koolikeskkonnast tulenevad õpihuvi languse põhjuseid mainiti kokku 13-l korral.

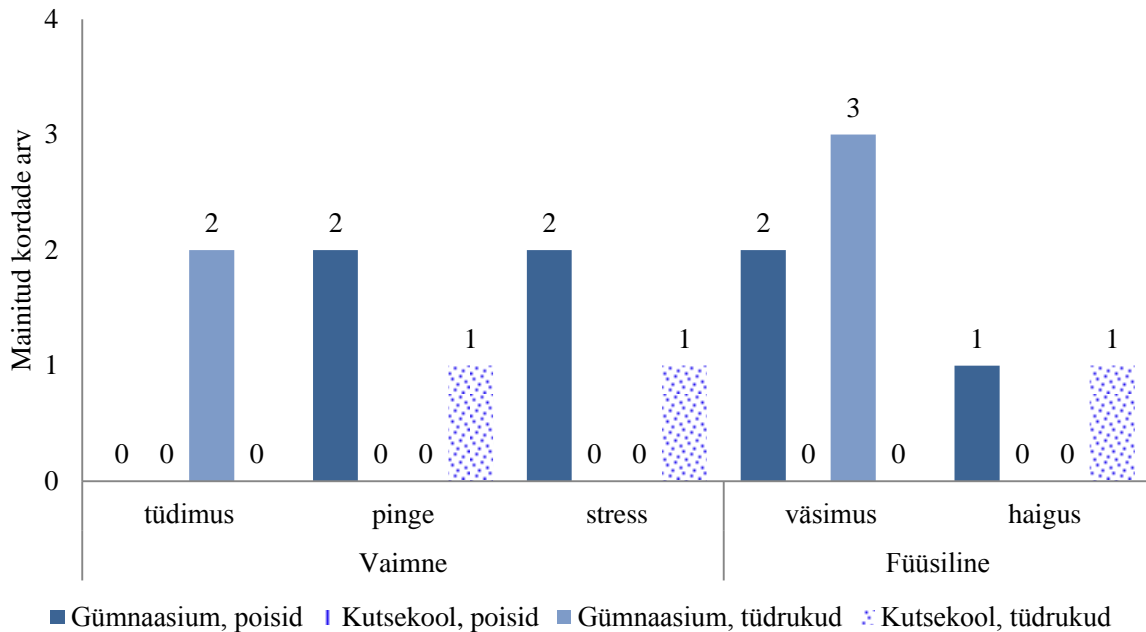
Joonis 6. Koolikeskkonnast tulenevad õpihuvi vähenemise põhjused õpilaste hinnangul.

Eraelust tulenevate õpihuvi languse põhjustena (joonis 7) toodi välja uute huvide ja hobide kujunemine, hobidega tegelemine, isiklike huvide süvenemine, soov sõpradega aega veeta – kõik need tegurid juhivad õpilaste sõnul mõtted õppimiselt kõrvale ning on paelumamad kui õppimine. Kokku kohtas eraelulisi faktoreid 20-l korral.

Joonis 7. Eraelust tulenevad õpihuvi vähenemise põhjused õpilaste hinnangul.

Tervisest tulenevad õpihuvi languse põhjused jagunesid kaheks: füüsiline ja vaimne (joonis 8). Füüsilise tervise alla arvati väsimus varajasesst ärkamisest ja pikkadest koolipäevadest ning haiguse tõttu klassist/kursusest maha jäämist. Vaimse tervise alla arvati tüdimus koolist; pingeline ning stress, mis tulenesid koduste tööde hulgast ning hinnetest. Kokku mainiti tervisest lähtuvaid põhjuseid 15-l korral, kusjuures mitte kordagi ei mainitud tervisega seotud tegureid kutsekooli poisid.

Joonis 8. Tervisest tulenevad õpihuvi vähenemise põhjused õpilaste hinnangul.

4.2.2. Õpihuvi säilimise võimalused õpilaste hinnangul

Õpilased pakkusid mitmeid võimalusi, kuidas õpihuvi kooliaastate jooksul säilida võiks. Pakutud võimalused saab jagada nelja kategooriasse: õpetaja professionaalsusest, õppemeetoditest, koolikorraldusest/õppekavast ning muudest teguritest olenevad võimalused (tabel 4). Õpilastelt küsiti, mis võiksid olla nende arvates õpihuvi säilimise võimalused ning saadud vastused sai jaotada tabelis 4 toodud kategooriatesse. 90-st õpilasest 88 tõid välja 1-3 võimalust, kaks ankeeti sisaldasid vastust „Ei oska öelda“.

Õpetaja professionaalsuse alla arvati näiteks õpetajate suutlikkus huvi tekitada, paindlikkus, arusaadav seletamine, õpetaja enda põnev isiksus, rohkema tähelepanu osutamine ning kiitmine, enesetäiendamine; rõõmsameelne, humoorikas ning sõbralik olek. Õppemeetodite vaheldusrikkus leidis samuti korduvalt mainimist – õpilased soovivad, et tundides kasutataks praegusest enam aktiivõppemeetodeid, eriti rühmatöid (sealhulgas klassiarutelusid) ning ka klassiväliselt õpet. Koolitöö korralduse poolelt tõid õpilased välja, et koolipäevad võiksid olla lühemad, tunniplaan võiks olla vaheldusrikkamalt üles ehitatud (rohkem erinevaid aineid ühes päevas; lihtsamad ained õppeaasta teisel poolel). Muud tegurid, mis võiks õpihuvi säilimist mõjutada, olid näiteks puudumiste vältimine, heade hinnete teenimine, stipendiumi saamise võimalus ning klassisisese keskkonna parandamine (sallivuse

tõstmine üksteise suhtes ning turvatunde loomine).

Tabel 4. Õpilaste pakutud huvi säilitamise võimalused jaotatuna kooliti ja sooti.

	Mainitud kordade arv	Gümnaasium	Kutsekool	Tüdrukud	Poisid
Õpetaja	25	15	10	17	8
Õppemeetodid	55	33	22	30	25
Koolikorraldus/ õppekava	31	21	10	18	13
Muud tegurid	18	8	10	12	6
Kokku	129	77	52	77	52

5. Arutelu

Käesoleva uurimuse eesmärgiks oli uurida õpilaste õpihuvi mõjutavaid tegureid nende enda hinnangul ning võrrelda, kas ja kui palju tulemused kutsekoolis ja gümnaasiumis erinevad.

Ankeetküsitluse vastuste analüüsimisel selgus, et tulemused kutsekoolis ning gümnaasiumis statistiliselt oluliselt ei erine. Ainus statistiliselt oluline erinevus, mis ilmnes väite „Ma kaotan huvi õppimise vastu, kui ülesanded tunduvad olevat liiga rasked“ puhul, oli märkimisväärse nõustumismääraga kutsekoolis (84% uuritud kutsekooli õpilastest). Antud väite puhul mõlema õppeasutuse tüdrukuid ja poisse võrreldes selgus, et tüdrukute nõustuvad üldiselt või täielikult antud väitega 77%, poistest aga 54%. Tüdrukute puhul õpihuvi vähenemise põhjuseid nende enda hinnangul uurides ilmnes, et õppematerjalid on nende jaoks liiga rasked (vt joonis 3) ning nad tõid poistest enam kordi välja õpetajast lähtuvaid õpihuvi vähenemise põhjuseid (vt joonis 2). Lepik (2011) uuris aga madalamate kooliastmete (II ja III) õpilasi ning leidis, et tüdrukud nõustuvad väitega „Mulle meeldib raske õppetöö, sest see on väljakutset pakkuv“ enam kui poisid ($m_t=3,08$, $m_p=2,69$, $SD=1,22$). (Lepik, 2011) Erinevate kooliastmete uurimisel leitud erinevad tulemused võivad viidata sellele, et mida keerulisemaks õpitavad teemad lähevad, seda olulisem on õpetaja roll keerulise teema selgitajana, et õpilased saaksid õpitavast selgemini aru ning huvi õpitava vastu saaks vallanduda. Ka Sillaotsa (2010) uuringu tulemuste põhjal sai järeldada, et mida huvitavam on õpilase jaoks aine, seda kõrgemad on ka õpilase hinded ning aine huvitavaks hindamisel oli suur roll õpetajal: kui õpetaja selgitab tunniteemasid arusaadavalt, arutleb klassiga tunniteemade üle, seostab teemasid igapäevaeluga, siis õpilased hindavad ainet enda jaoks huvitavaks, vastupidisel korral aga ebahuvitavaks. Sillaotsa uurimuse tulemused on käesoleva uurimustööga relevantsemad, kuna uuritud valim on sarnasem (samuti gümnaasiumiastme õpilased). Keskmised hinded kõige huvitavamaks valitud aine puhul olid võrreldes kõige ebahuvitavaimaks valitud aine hindega paremad. Ka käesoleva uurimuse tulemustest selgus, et väitega „Õppeainetes, mis mulle huvi pakuvad, on mul kõrgemad tulemused“ nõustuvad üldiselt või täielikult nii poisid kui ka tüdrukud ($m_p=4,54$, $m_t=4,47$).

Töös püstitati kaks hüpoteesi, millest kumbki kinnitust ei leidnud. Esimeseks hüpoteesiks oli: „Kutsekooli õpilaste õpihuvi mõjutab koolikeskkond enam kui gümnaasiumiõpilaste õpihuvi nende enda hinnangul.“ Teiseks hüpoteesiks oli: „Poiste hinnangud enda õpihuville on madalamad võrreldes tüdrukute vastavate hinnangutega, kui

tund antakse ainult loengu vormis.“ Esimest hüpoteesi kontrolliti väidetega „Minu praegune koolikeskkond tekitab huvi õppimise vastu“ ja „Kui võrdlen õppeaasta algust praeguse hetkega, siis tunnen, et minu praegune koolikeskkond toetab õpihuvi säilimist“ ning selgus, et õpilaste endi hinnangul ei mõjuta koolikeskkond kutsekooli õpilaste õpihuvi enam kui gümnaasiumiõpilaste õpihuvi (väidetevahelised standardhälbed õppeasutuste lõikes olid 1,028 ja 0,969, $p > 0,05$).

Teist hüpoteesi kontrolliti väitega „Minu huvi õpitava teema vastu on madalam, kui tund antakse ainult loengu vormis“ ning selle väite puhul poiste ja tüdrukute hinnangute keskväärtuste vahel statistiliselt olulist erinevust ei leitud ($SD=1,211$, $p > 0,05$). Samasuguse uurimustulemuse andis ka Klepakeri et al. (2007) uurimus füüsika aine raames, kus leiti, et õpilased tunnevad väiksemat entusiasmi tegevuste vastu, kus neil on passiivne roll (nt loengu kuulamine, kirjutamine) ning kus keskendutakse vaid teooriale. Mõlemad, nii poisid kui tüdrukud, soovisid rohkemat aktiivõppemeetodite kasutamist, kuid poisid väljendasid aktiivõppemeetodite kasutamise soovi tüdrukutest enam. Lisaks ilmnes, et poistel on suurem vastumeelsus kirjutamist nõudvate ülesannete vastu (Klepaker et al, 2007). Samasugused tendentsid ilmnisid ka käesolevas uurimuses.

Õpilaste endi arvamused viitasid õpetaja rolli olulisusele õpihuvi vähenemise ja säilimise juures. Õpilased pidasid kõige olulisemaks, et tunniteemat antaks põnevamalt edasi (vt joonis 2), viidates aktiivõppemeetodite rohkemale kasutamisele tundides. Esile kerkis ka õpetajate suhtlemisoskuse olulisus meeldiva kooli- ning tunnikeskonna loomisel. Seega saab nii gümnaasiumi kui ka kutsekooli õpilaste hinnangutest enda õpihuvi mõjutavatele teguritele järeldada, et kui õpetaja tagab tunnis võimalused teha rohkem praktilisi töid, arutleb tunniteemadel õpilastega enam, tunneb õpilaste edasijõudmise vastu huvi ning õpetab oma ainet rõõmuga, siis on tagatud tingimused, mis aitavad vallanduda õpilaste situatsioonilisel huvil, on algpunktiks õpilaste edasise huvi arenemiseks ning seeläbi ka kõrgemate õpitulemuste saavutamiseks.

6. Tänusõnad

Täna oma juhendajat Hasso Kukemelki mõistva suhtumise, usaldamise ja juhendamise eest.

Täna külastatud õppasutuste õpetajaid ja õpilasi vastutulelikkuse eest.

7. Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud käesoleva lõputöö ise ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

.....

kuupäev.....

8. Kasutatud kirjanduse loetelu

- Ainley, M., Hidi, S. & Berndorff, D. (2002). Interest, Learning, and the Psychological Processes That Mediate Their Relationship. *Journal of Educational Psychology*, 94 (3), 545-561.
- Arnaldi, M. (2014). Four Factor Psychologies as Executive Function to Increase Interest of Learning. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 112, 503-509.
- Bye, D., Pushkar, D. & Conway, M.(2007). Motivation, interest, and positive affect in traditional and nontraditional undergraduate students. *Adult Education Quarterly*, 57(2), 141-158.
- Hidi, S. & Harackiewicz, M. J. (2000). Motivating the Academically Unmotivated: A Critical Issue for the 21st Century. *Review of Educational Research*, 70 (2), 151-179.
- Hidi, S. & Renninger, K. A. (2006). The Four-Phase Model of Interest Development. *Educational Psychologist*, 41(2), 111-127.
- Hidi, S. (1990). Interest and Its Contribution as a Mental Resource for Learning. *Review of Educational Research*, 60(4), 549-571.
- Hidi, S. (2006). Interest: A unique motivational variable. *Educational Research Review* 1, 69–82
- Hidi, S., Renninger, K. A. & Krapp, A. (2004). Interest, a Motivational Variable That Combines Affective and Cognitive Functioning. In David, Y. D & Sternberg, R. J. (Eds.) *Motivation, Emotion, and Cognition: Integrative Perspectives on Intellectual development and functioning* (pp. 89–115). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Hoffmann, L. (2002) Interest in Learning, Learning to be Interested Promoting girls' interest and achievement in physics classes for beginners. *Learning and Instruction*, 12(4), 447–465.
- Klepaker, T., Almendingen, S. F. & Tveita, J. (2007). Young Norwegian students' preferences for learning activities and the influence of these activities on the students' attitudes to and performance in science. *Nordic Studies in Science Education*, 3(1), 45-56.

Külastatud 19.05.14, aadressil

<http://www.naturfagsenteret.no/c1998895/binfil/download2.php?tid=1509845>

- Koort, H. (1993). Miks kaob õpihuvi? *Haridus*, 12, 16-18.
- Krapp, A. (1999). Interest, motivation and learning: An educational-psychological perspective. *European Journal of Psychology of Education*, 14(1), 23-40.
- Krapp, A. (2002). Structural and dynamic aspects of interest development: theoretical considerations from an ontogenetic perspective. *Learning and Instruction*, 12(4), 383–409.
- Krull, E. (2001). *Pedagoogilise psühholoogia käsiraamat*. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.
- Krutetski, V. (1979). Kooliõpilaste õppe- ja kasvatuspsühholoogia: käsiraamat õpetajatele ja klassijuhatajatele. Tallinn: Valgus.
- Lee, D.-C., Lu, J.-J., Mao, K.-M, Ling, S.-H., Yeh, M.-C. & Hsiehd, C. (2014). Does Teachers Charisma Can Really Induce Students Learning Interest? *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 116, 1143–1148.
- Lepik, M. (2011). *Põhikooli õpilaste akadeemiliste saavutuste ja enesemotivatsiooni seosed erinevate õpimotivatsiooni mõjutavate teguritega*. Magistritöö. Tartu Ülikool.
- Lipstein, R. L. & Renninger, K. A. (2007) Interest for Writing: How Teachers Can Make a Difference. *The English Journal*, 96(4), 79-85.
- Mettig, M. (1996). *Miks kaob õpihuvi?* Lõputöö. Tartu: Tartu Õpetajate Seminar.
- Piht, S. (2004). Õpimotivatsioon kui edu võti. E. Eisenschmidt (Koost.), *Uuriv üliõpilane uurivaks õpetajaks : praktilisi nõuandeid tegevõpetajale* (lk 9–16). Tallinn: TPÜ Kirjastus.
- Renninger, K. A. & Hidi, S. (2011). Revisiting the Conceptualization, Measurement, and Generation of Interest. *Educational Psychologist*, 46(3), 168–184.
- Renninger, K. A. (2009). Interest and Identity Development in Instruction: An Inductive Model. *Educational Psychologist*, 44(2), 105–118.
- Rotgans, J. I. & Schmidt, H. G. (2014). Situational interest and learning: Thirst for knowledge. *Learning and Instruction*, 32, 37–50.

Schiefele, U. (1991). Interest, Learning and Motivation. *Educational Psychologist*, 26 (3 & 4), 229-323.

Sillaots, L. (2010). *11. klassi õpilaste huvi loodusteaduslike õppeainete õppimise vastu ja seda mõjutavad tegurid*. Magistritöö. Tartu Ülikool.

Teppo, M. & Rannikmäe, M. (2010). Kuidas suurendada õpilaste huvitatust loodusteaduste õppimise vastu, huvi õpingute jätkamise ning ainega seotud elukutsete vastu? Põhikooli valdkonnaraamat Loodusained 2010. Külastatud 19.05.2014, aadressil http://www.oppekava.ee/index.php/Kuidas_suurendada_õpilaste_huvitatust_loodusteaduste_õppimise_vastu,_huvi_õpingute_jatkamise_ning_ainega_seotud_elukutsete_vastu%3F

Tsai, Y.-M., Kunter, M., Lüdtke, O., Trautwein, U. & Ryan, R. M. (2008). What Makes Lessons Interesting? The Role of Situational and Individual Factors in Three School Subjects. *Journal of Educational Psychology*, 100(2), 460–472.

LISA 1.

Hea küsimustiku täitja!

Olen Tartu Ülikooli Sotsiaal- ja haridusteaduskonna 3. kursuse tudeng Jaanika Järvlepp ning vajaksin Teie abi oma uuringu läbiviimisel, mille eesmärgiks on uurida õpilaste hinnanguid enda õpihuvile ning võrrelda, kui suurel määral need poiste ja tüdrukute vahel ning kutse- ja keskkoolis erinevad.

Küsitlus on anonüümne ning selle täitmine võtab aega 7-10 minutit. Teie vastused on suureks abiks!

Järgnevalt on toodud 10 väidet, millele vastamiseks valige, palun, sobivaim variant ning tehke rist vastavasse kasti.

	Olen täiesti nõus	Olen üldiselt nõus	Ei oska öelda	Pole nõus	Pole üldse nõus
1. Minu praegune koolikeskkond tekitab huvi õppimise vastu.					
2. Kui võrdlen õppeaasta algust praeguse hetkega, siis tunnen, et minu praegune koolikeskkond toetab õpihuvi säilimist.					
3. Õpin suurema huviga siis, kui teema mind huvitab.					
4. Minu huvi õpitava teema vastu on madalam, kui tund antakse ainult loengu vormis.					
5. Mulle meeldib, kui õpetaja annab võimaluse õpitavat kommenteerida ja selle kohta küsimusi esitada.					
6. Kui tunniteema mind huvitab, oskan hiljem antud teemat oma sõnadega ümber jutustada.					
7. Ma kaotan huvi õppimise vastu, kui ülesanded tunduvad olevat liiga rasked.					
8. Eelistan, kui tunnis kasutatakse õppemeetodeid, mis võimaldavad rohkem aktiivset õppimist: suhelda õpetaja või teiste õpilastega, teha praktilisi töid, katsuda oma käega õppevahendeid.					
9. Mind huvitab tunniteema rohkem siis, kui saan õpitut oma elus rakendada.					
10. Õppeainetes, mis mulle huvi pakuvad, on mul kõrgemad tulemused.					

Palun nimetage vähemalt 2 põhjust, miks Teie arvates õpihuvi kooliaastate jooksul väheneda võib?

.....
.....
.....
.....
.....

Palun nimetage vähemalt 2 võimalust, kuidas Teie arvates õpihuvi kooliaastate jooksul säilida võiks?

.....
.....
.....
.....
.....

Taustandmed:

Vanus.....

Sugu

a. mees b. naine

Õppeasutus.....

Tänan Teid pühendatud aja eest!

LISA 2.

VÄIDE	Mann-Whitney U	p
1. Minu praegune koolikeskkond tekitab huvi õppimise vastu.	889,500	,360
2. Kui võrdlen õppeaasta algust praeguse hetkega, siis tunnen, et minu praegune koolikeskkond toetab õpihuvi säilimist.	806,000	,094
3. Õpin suurema huviga siis, kui teema mind huvitab.	909,000	,306
4. Minu huvi õpitava teema vastu on madalam, kui tund antakse ainult loengu vormis.	949,000	,701
5. Mulle meeldib, kui õpetaja annab võimaluse õpitavat kommenteerida ja selle kohta küsimusi esitada.	900,500	,409
6. Kui tunniteema mind huvitab, oskan hiljem antud teemat oma sõnadega ümber jutustada.	955,500	,727
7. Ma kaotan huvi õppimise vastu, kui ülesanded tunduvad olevat liiga rasked.	692,000	,010
8. Eelistan, kui tunnis kasutatakse õppemeetodeid, mis võimaldavad rohkem aktiivset õppimist: suhelda õpetaja või teiste õpilastega, teha praktilisi töid, katsuda oma käega õppevahendeid.	990,500	,971
9. Mind huvitab tunniteema rohkem siis, kui saan õpitud oma elus rakendada.	951,500	,688
10. Õppeainetes, mis mulle huvi pakuvad, on mul kõrgemad tulemused.	915,000	,453

p = olulisusnivoo

LISA 3.

VÄIDE	Poisid		Tüdrukud	
	m	SD	m	SD
1. Minu praegune koolikeskkond tekitab huvi õppimise vastu.	3,56	1,046	3,75	1,017
2. Kui võrdlen õppeaasta algust praeguse hetkega, siis tunnen, et minu praegune koolikeskkond toetab õpihuvi säilimist.	3,74	1,019	3,49	,925
3. Õpin suurema huviga siis, kui teema mind huvitab.	4,62	,847	4,84	,367
4. Minu huvi õpitava teema vastu on madalam, kui tund antakse ainult loengu vormis.	3,18	1,254	3,29	1,188
5. Mulle meeldib, kui õpetaja annab võimaluse õpitavat kommenteerida ja selle kohta küsimusi esitada.	4,08	1,133	4,02	,905
6. Kui tunniteema mind huvitab, oskan hiljem antud teemat oma sõnadega ümber jutustada.	4,26	,910	4,39	,666
7. Ma kaotan huvi õppimise vastu, kui ülesanded tunduvad olevat liiga rasked.	3,46	1,047	4,02	,948
8. Eelistan, kui tunnis kasutatakse õppemeetodeid, mis võimaldavad rohkem aktiivset õppimist: suhelda õpetaja või teiste õpilastega, teha praktilisi töid, katsuda oma käega õppevahendeid.	4,38	,847	4,33	,973
9. Mind huvitab tunniteema rohkem siis, kui saan õpitut oma elus rakendada.	4,44	,754	4,47	,784
10. Õppeainetes, mis mulle huvi pakuvad, on mul kõrgemad tulemused.	4,54	,756	4,47	,703

m=keskväärtus; SD=standardhälve

LISA 4.

VÄIDE	Mann-Whitney U	p
1. Minu praegune koolikeskkond tekitab huvi õppimise vastu.	928,500	,603
2. Kui võrdlen õppeaasta algust praeguse hetkega, siis tunnen, et minu praegune koolikeskkond toetab õpihuvi säilimist.	876,000	,319
3. Õpin suurema huviga siis, kui teema mind huvitab.	902,500	,304
4. Minu huvi õpitava teema vastu on madalam, kui tund antakse ainult loengu vormis.	928,500	,615
5. Mulle meeldib, kui õpetaja annab võimaluse õpitavat kommenteerida ja selle kohta küsimusi esitada.	835,500	,179
6. Kui tunniteema mind huvitab, oskan hiljem antud teemat oma sõnadega ümber jutustada.	841,000	,187
7. Ma kaotan huvi õppimise vastu, kui ülesanded tunduvad olevat liiga rasked.	537,500	,000
8. Eelistan, kui tunnis kasutatakse õppemeetodeid, mis võimaldavad rohkem aktiivset õppimist: suhelda õpetaja või teiste õpilastega, teha praktilisi töid, katsuda oma käega õppevahendeid.	825,500	,135
9. Mind huvitab tunniteema rohkem siis, kui saan õpitud oma elus rakendada.	930,500	,590
10. Õppeainetes, mis mulle huvi pakuvad, on mul kõrgemad tulemused.	823,500	,119

p = olulisusnivoo

LISA 5.

VÄIDE	Gümnaasium		Kutsekool	
	m	SD	m	SD
1. Minu praegune koolikeskkond tekitab huvi õppimise vastu.	3,56	1,162	3,82	,801
2. Kui võrdlen õppeaasta algust praeguse hetkega, siis tunnen, et minu praegune koolikeskkond toetab õpihuvi säilimist.	3,48	1,111	3,76	,714
3. Õpin suurema huviga siis, kui teema mind huvitab.	4,81	,525	4,66	,745
4. Minu huvi õpitava teema vastu on madalam, kui tund antakse ainult loengu vormis.	3,21	1,160	3,29	1,293
5. Mulle meeldib, kui õpetaja annab võimaluse õpitavat kommenteerida ja selle kohta küsimusi esitada.	3,98	,918	4,13	1,119
6. Kui tunniteema mind huvitab, oskan hiljem antud teemat oma sõnadega ümber jutustada.	4,42	,750	4,21	,811
7. Ma kaotan huvi õppimise vastu, kui ülesanded tunduvad olevat liiga rasked.	3,42	1,036	4,26	,795
8. Eelistan, kui tunnis kasutatakse õppemeetodeid, mis võimaldavad rohkem aktiivset õppimist: suhelda õpetaja või teiste õpilastega, teha praktilisi töid, katsuda oma käega õppevahendeid.	4,23	1,002	4,53	,762
9. Mind huvitab tunniteema rohkem siis, kui saan õpitud oma elus rakendada.	4,46	,670	4,45	,891
10. Õppeainetes, mis mulle huvi pakuvad, on mul kõrgemad tulemused.	4,40	,774	4,63	,633

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Jaanika Järvlepp (sünnikuupäev: 25. juuni 1991)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Kutsekooli ja gümnaasiumiõpilaste õpihuvi mõjutavad tegurid õpilaste endi hinnangul ühe kutsekooli ning ühe gümnaasiumi näitel“,

mille juhendaja on Hasso Kukemelk,

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace´i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
 3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 19.05.2014